

Koiran lonkkanivelen kehityshäiriö, lonkkadysplasia

Koiran lonkkadysplasiaa, lonkkavikaa esiintyy erityisesti suurilla, nopeasti kasvavilla koiraroduilla. Lonkkadysplasiaa esiintyy myös pienemmillä koiraroduilla ja kissoilla. Tila alkaa kehittyä syntymän jälkeen. Perintötekijöillä on suuri osuus lonkkadysplasian kehittymiselle, mutta myös ruokinnallisilla tekijöillä on vaikutusta. Yliruokinta, pennun lihavuus, altistaa lonkkavian kehittymiselle. Lonkkadysplasian syntymisessä tyypillistä on lonkkanivelen epänormaali löysyys: nivelkapseli ja reisiluun pään side ovat epänormaalin löysät, jolloin lonkkamaljakko ja reisiluun pää eivät pysy toisiaan vasten. Tällöin sekä reisiluun pään että lonkkamaljakon muovautuminen oikean muotoiseksi häiriintyy: lonkkamaljakko jää matalaksi ja reisiluun pää ei kehity pyöreäksi. Joskus nivelen löysyys on niin suurta, että reisiluun päät ovat suurimman osan aikaa poissa kuopistaan: osittainen sijoiltaanmeno eli subluksaatio.

Lonkkadysplasian oireet

Lonkkien kehityshäiriö, lonkkadysplasia alkaa antaa oireita tavallisimmin n. 5 kk iästä alkaen: ylönousu ja liikkeelle lähtö voi olla jäykkää. Koira voi olla myös haluton liikkumaan ja lonkan ja reiden lihaksisto on usein heikosti kehittynyt. Myös takajalkojen ojentaminen voi olla puutteellista, jolloin koira liikkuu pyllyään pyörittäen. Koiran liikkuesssa lonkkanivelestä voi kuulua myös ääntä ("klicksaus"), kun reisiluun pää tulee pois lonkkamaljakosta ja menee sinne takaisin.

Eläinlääkäri toteaa lonkkien löysyyden ja mahdollisen kivun tunnustelemalla ja taivuttelemalla. Röntgentutkimus antaa lisätietoa lonkkanivelten tilasta. Lonkkanivelten löysyys, lonkkanivelen muovautumisen häiriöt ja nivelrikkomuutokset ovat tyypillisiä lonkkadysplasiaan liittyviä röntgenmuutoksia.

Koiralla, jolla on lonkkadysplasia, on suurempi riski saada lonkkanivelten nivelrikko jo nuorella iällä: kun lonkan pallonivel ei ole muovautunut kunnolla, se on altis epänormaalityyppiselle kulumiselle. Nivelrikkon pääoireita ovat kipu, haluttomuus liikkua ja nivelen jäykkyys erityisesti levon jälkeen.

Lonkkadysplasian hoito

1) Ei-kirurginen hoito:

Kun kasvavalla koiralla todetaan lonkkadysplasia, on ruokintaan syytä kiinnittää huomiota. Kasvava koira on varmintä ruokkia niin, että (lähes) koko ravinto on hyvälaatuista kasvavan koiran ruokintaan tarkoitettua täysravintoa. Tällaisen täysravinnon lisäksi koiralle ei saa antaa kalkkia tai vitamiineja. Säännöllinen maitotuotteiden antokaan ei ole hyväksi. Ruokaa annetaan sellainen määrä, että koira pysyy hoikkana.

Säännöllinen liikunta on suositeltavaa. Liikunnan määrä arvioidaan yksilöllisesti koiran vasteen mukaan. Liikuntaa on vähennettävä, jos koiran lonkat ovat liikuntasuorituksen jälkeisen levon jälkeen erityisen jäykät ja kipeät. Uiminen on hyvä liikuntamuoto, koska uudessa niveliin kohdistuu vain vähän painorasitusta ja uiminen edistää lihaksiston kehittymistä ja nivelten liikkuvuutta. Nivelvaivaiselle suositeltavia liikuntamuotoja ovat myös liikkuminen pehmeällä alustalla, vaihtelevassa maastossa ja heinikossa.

Tulehduskipulääkkeitä käytetään yleisesti lonkkadysplasian hoidossa. Tulehduskipulääkkeet vähentävät lonkkien kipua ja helpottavat liikkumista.

Nivelrustoa suojaavat aineet ovat myös yleisesti käytössä dysplasian hoidossa. Nämä aineet (Näpentin polysulfaatti, glukosamiini ja kondroitiini) edistävät jonkin verran rustovaurion paranemista estävät jonkin verran nivelrikon syntyä.

2) Kirurginen hoito:

Kirurginen hoito on aiheellista joillakin dysplasiasta kärsivillä yksilöillä.

a) Häpyluun ruston lämpöluudutus, JPS = juvenile pubic symphysiodesis

Jos nuorella, alle 20 viikon ikäisellä koiranpennulla havaitaan lonkkadysplasian oireita ja/tai jos eläinlääkärin tekemässä tutkimuksessa todetaan lonkkanivelten löysyyttä (= reisiluut tulevat epänormaalisti ulos lonkkamaljakoista), saattaa olla aiheellista suorittaa pennulle häpyluun ruston lämpöluudutus. Lämpöluudutus –leikkauksessa lantion ala-etuosan, häpyluun, keskiviivassa oleva kasvurusto tuhoetaan lämpökäsittelyllä ja näin häpyluun kasvu estyy. Kun lantio muuten jatkaa kasvuaan, seurauksena on lonkkamaljakoiden kääntyminen n. 20 astetta reisiluun päälle, jolloin reisiluu pysyy paremmin maljakossaan (vertaa jäljempänä TPO –leikkaus). JPS –leikkaus on melko nopea suorittaa ja JPS –leikkaus on koiranpennulle varsin kivuton. Kipulääkkeitä tarvitaan leikkauksen jälkeen vain parin päivän ajan. Liikuntaa rajoitetaan kahden viikon ajan.

Tutkimustiedon mukaan JPS –leikkaus sopii koiranpennuille, joilla lonkkanivelten muutokset eivät ole kovin suuret. Koiran kasvuttua täysi-ikäiseksi reisiluiden päät pysyvät paremmin lonkamaljakossa ja nivelrikon kehittymisen todennäköisyys pienenee. Sen sijaan pennuilla, joilla lonkkanivelten muutokset ovat suuret tai lonkanivelet ovat lähes sijoiltaan (subluksaatio), JPS –leikkaus ei tuo apua. Hitaasti kasvun myötä tapahtuva lonkkamaljakoiden kääntyminen ei ennätä auttamaan vaikeasti dysplastista lonkaniveltä.

JPS –tekniikan suurin ongelma on se, että lonkkadysplasiaan johtavia muutoksia ei todeta riittävän nuorena. JPS –leikkaus kun kannattaa suorittaa vain alle 20 viikon iässä. Sen vuoksi on ehdotettu, että ainakin lonkkadysplasiaalle alttiiden rotujen ja sukujen pennut tutkittaisiin esim. 16 viikkoisina rokotuskäynnin yhteydessä lonkkien löysyyden ja muiden lonkkadysplasian oireiden varalta. Jos näitä oireita todetaan, pennun lonkat olisi syytä röntgenkuvata. Perinteisen röntgenkuvausasetuksen lisäksi lonkkanivelet olisi syytä röntgenkuvata myös löysyyden varalta erityismenetelmin (venytys- eli distraktiokuvat esim. Badertscher, Penn-Hip).

b) Lonkkamaljakon kääntöleikkaus, (TPO = triple pelvic osteotomy)

TPO -leikkaus soveltuu potilaille, joilla lonkat ovat löysät, mutta joilla ei röntgentutkimuksessa havaita ainakaan suuria nivelrikkomuutoksia. Ennen TPO –leikkausta on hyvä todeta tähytämällä (arthroskopia), että lonkkanivelissä ei ole suuria muutoksia. TPO -leikkauksessa lonkkamaljakkoa käännetään n. 30 astetta ulospäin reisiluun päälle, jolloin reisiluu pysyy paremmin kuopassaan. Lonkkamaljakon kääntämiseksi häpyluun haara ja istuinluu sekä suoliluu katkaistaan ja suoliluu liitetään uuteen asentoon erikoislevyllä ja ruuveilla.

Leikkauksesta huolimatta lonkkaniveleen voi kehittyä nivelrikkoa.

c) Reisiluun pään ja kaulan poisto

Tämä leikkaushoito soveltuu melko hyvin alle 20 kg painoisille koirille. Alle 10 -kiloisilla koirille menetelmä sopii hyvin ja toipuminen leikkauksesta on melko nopeaa. Nivelrikkoisen tai sijoiltaan menneen lonkkanivelten reisiluun pää ja kaula poistetaan. Leikkauksen jälkeen lonkkamaljakon ja reisiluun yläosan välille muodostuu nuijamainen valenivel, joka on varsin toimiva ja varsin kivuton.

Leikkauksen jälkeen toipumisaikana tarvitaan tehokasta fysioterapiaa, liikuntaa ja venyttelyä, että valenivelen liikkuvuus tulee riittäväksi.

d) Pectineus –lihaksen katkaisu

Reiden sisäpinnalla olevan pektineus -lihaksen katkaisun on sanottu lievittävän kipuoireita. Selvää tutkimusnäyttöä tästä ei ole. Sen sijaan useissa tutkimuksissa on todettu, että pektineus –lihaksen katkaisulla ei ole pitkäaikaista oireita lievittävää vaikutusta eikä lihaksen katkaisu estä nivelrikon kehittymistä.

e) Lonkkaproteesin asentaminen

Jos koiralla lonkkaniveeliin kehittyy jostain syystä (esim. dysplasia) nivelrikko ja nivelrikon ei-kirurginen hoito on tehotonta, on harkittava kirurgista hoitoa. Lonkkaproteesin asentaminen on tehokas keino palauttaa koiran kipeään, nivelrikon tuhoamaan lonkkaniveleen normaali, kivuton toiminta ja liikkuvuus. Hyvä tai erinomainen hoitotulos on odotettavissa yli 95 %:ssa lonkkaproteesileikkauksista. Useimmiten leikkauksella saavutetaan niin hyvä kivunhallinta ja liikkuvuus, että 80 %:lla potilaista riittää toispuoleinen leikkaus. Reisiluun pää ja kaula poistetaan ja tilalle laitetaan metallinen proteesi. Myös lonkkamaljakko poistetaan ja tilalle laitetaan muovinen kuppi. Leikkauksen jälkeen toipuminen on varsin nopeaa.

Nykyisin käytössä oleva sementitön lonkkaproteesi voidaan asentaa myös nuorelle, kasvavalle koiralle. Tavallisimmat syyt lonkkaproteesin asennukseen nuorella iällä ovat lonkkanivelen kehityshäiriö eli lonkkadysplasia ja reisiluun pään kasvulinjan murtuma.

Artikkelin kirjoittaja: [Esa Eskelinen, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri](#)

© 2009 Apex Malmin Eläinklinikka. Lyhyt lainaus artikkelista sallitaan, kun artikkelin kirjoittaja Esa Eskelinen, Malmin Eläinklinikka Apex ja kirjoitusvuosi 2009 mainitaan. Koko artikkelin kopiomisesta web-sivuille tai muuhun käyttöön on aina sovittava kirjoittajan kanssa.